

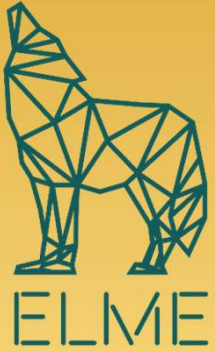
Euroopa Liit
Ühtekuuluvusfond

Eesti
tuleviku heaks

KESKKONNA-
INVESTEERINGUTE
KESKUS

Kas kuu peal saab rapsi kasvatada? Loodushüvede tähtsus põllumajanduses

Eve Veromann ja Aveliina Helm

ELME projekti seminar, 18.04.2023

KESKKONNAMINISTEERIUM

KESKKONNAAGENTUUR

TARTU ÜLIKOOL

Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences

www.emu.ee

Kas kuu peal saab rapsi kasvatada?

- Ei saa

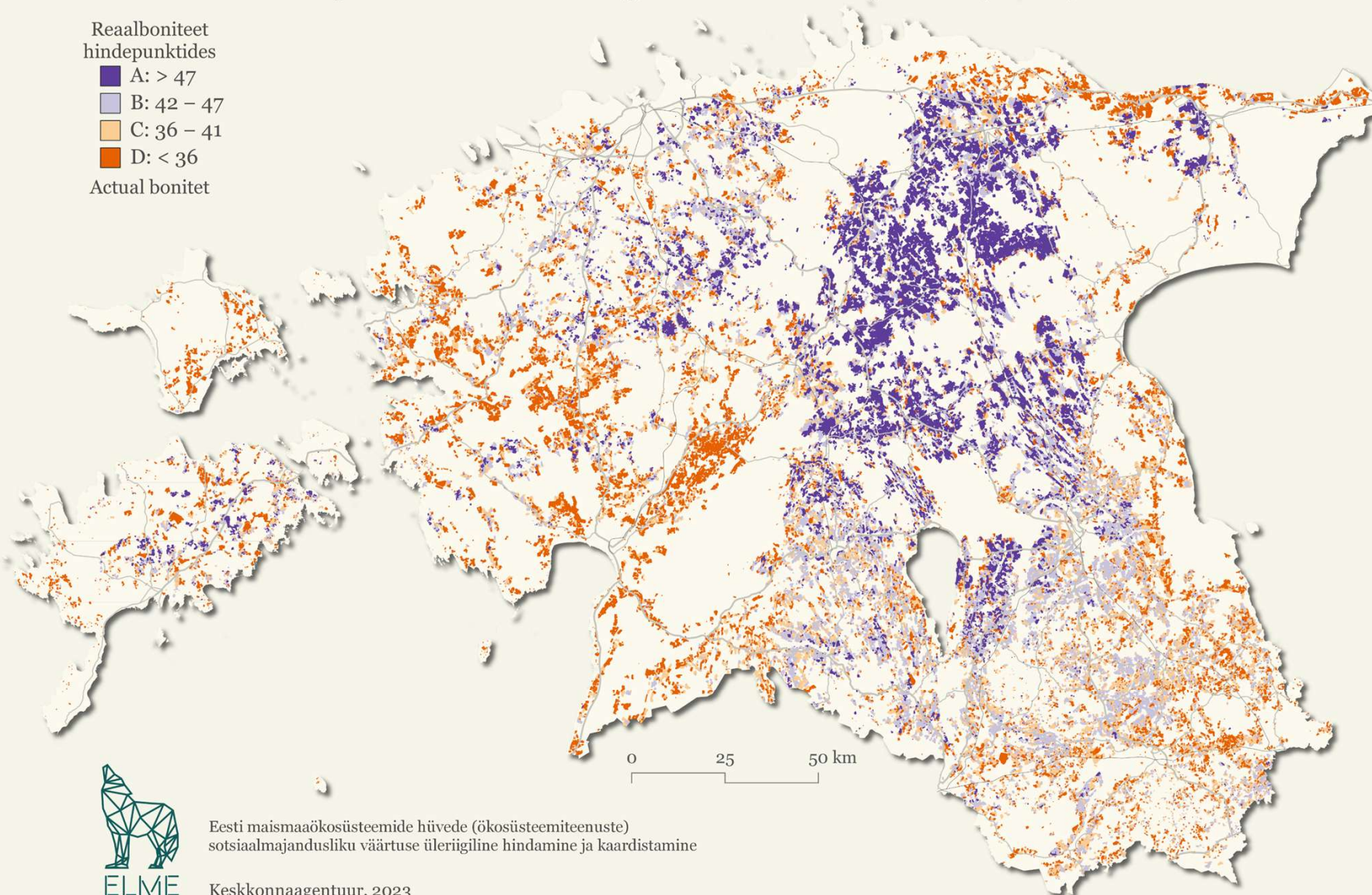
Looduse panus toidutootmisesse

Külvikorras olevate põldude seisundiklassid reaalconiteetide alusel
Condition classes of the crop rotation fields according to actual soil fertility classes (bonitet)

Reaalconiteet
hindepunktides

- A: > 47
- B: 42 – 47
- C: 36 – 41
- D: < 36

Actual bonitet

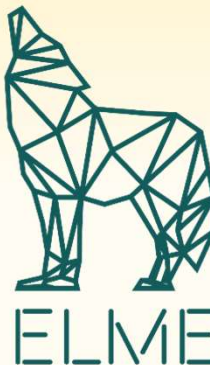

60%
külvikorra
põldudest
asub kõrge
reaal-
boniteediga
muldadel

Eesti maismaaökosüsteemide hüvede (ökosüsteemiteenuste)
sotsiaalmajandusliku väärtuse üleriigiline hindamine ja kaardistamine

Keskkonnaagentuur, 2023

Kas kuu peal saab rapsi kasvatada?

- Muld ei ole vaid substraat
- Reaalboniteet on looduslik eeldus
- Mullaviljakus sõltub majandamise viisidest
- Intensiivsus
- Hapestumine
- Erosioon jne

Viljakas muld on toidukindluse alus

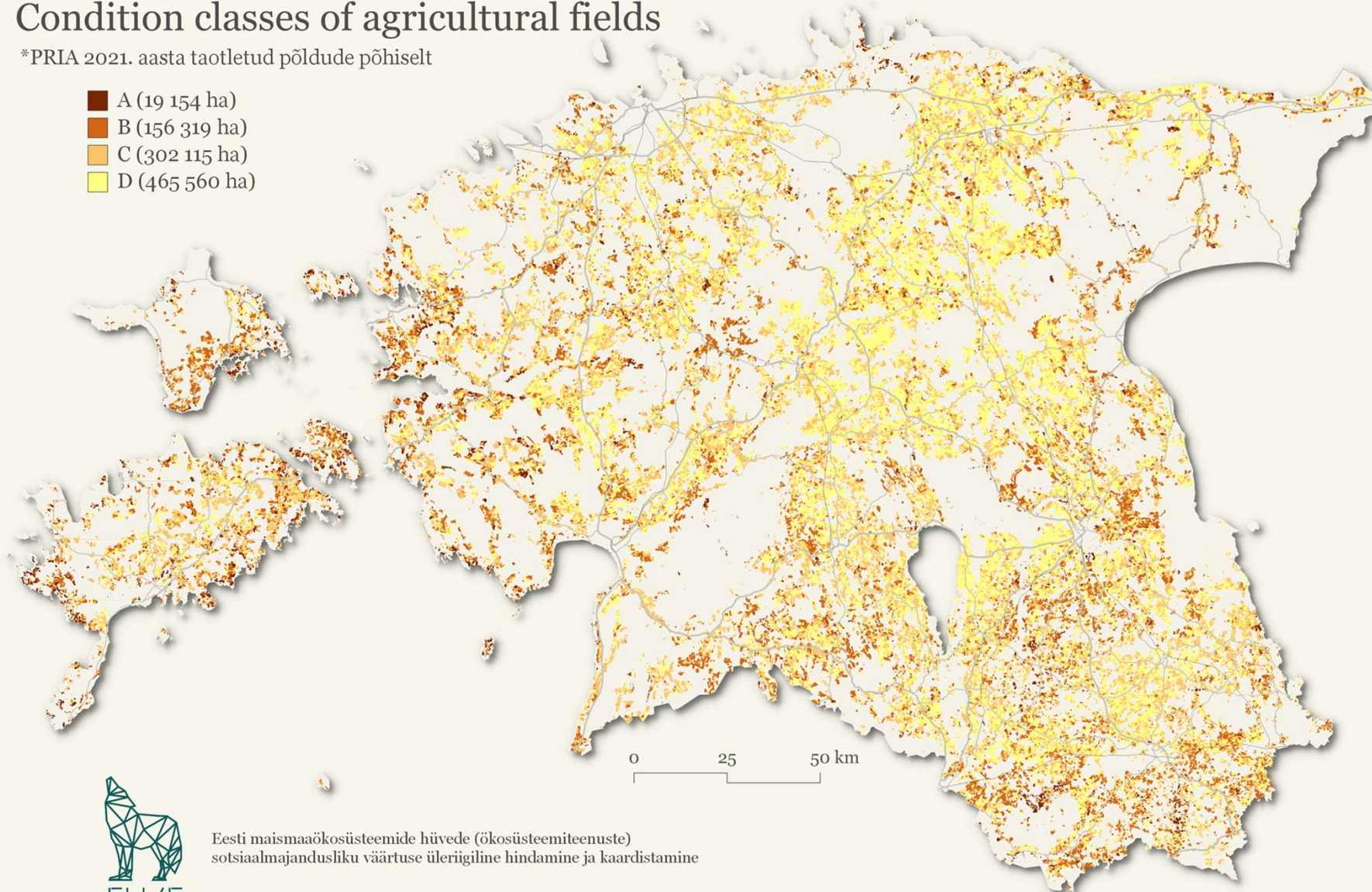
Põllumajandusmaa seisundiklassid

ELME projekt
18.04.2023

Põllumajandusmaa seisundiklassid* Condition classes of agricultural fields

*PRIA 2021. aasta taotletud põldude põhisel

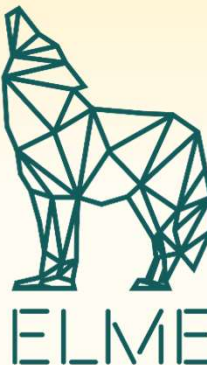
- A (19 154 ha)
- B (156 319 ha)
- C (302 115 ha)
- D (465 560 ha)

Eesti maismaaökosüsteemide hüvede (ökosüsteemiteenuste)
sotsiaalmajandusliku väärtuse üleriigiline hindamine ja kaardistamine

Keskkonnaagentuur, 2023

Indikaatoritena kasutati elurikkust ja ökoloogilist seisundit peegeldavad näitajaid: maastikuelemendid, metsaservad, pärandkooslused jne

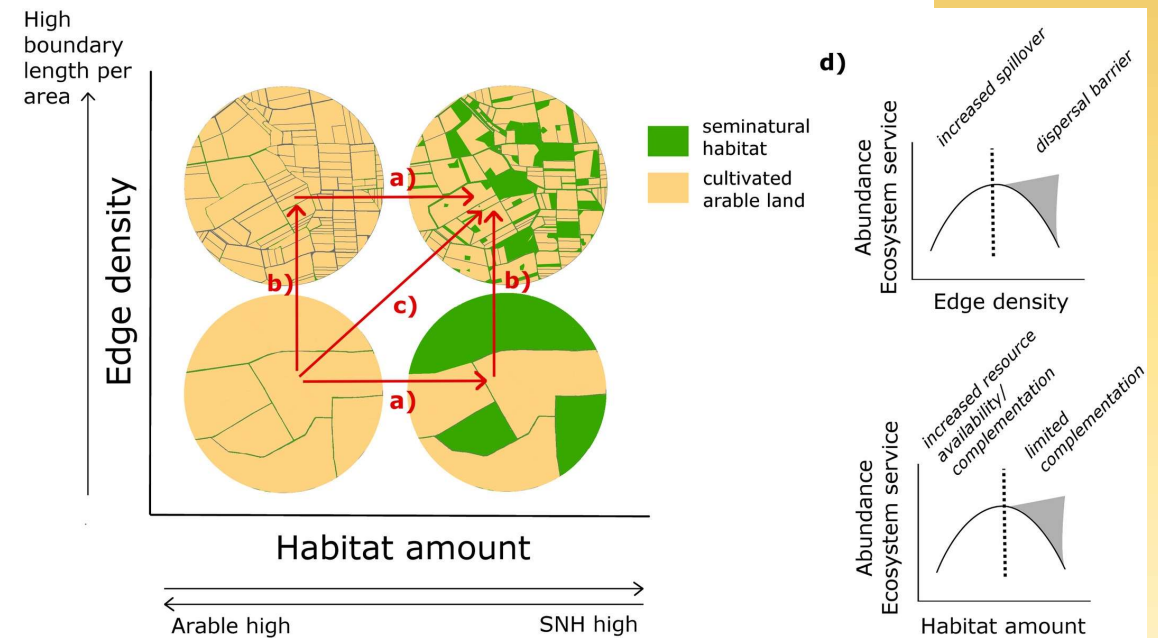
Püsivad (pika-ajalised) mitmekesised maastikuelemendid panustavad oluliselt nii kahjuritõrje kui tolmeldamise hüvesse

- **Kahjuritõrje ja tolmeldajate allikad** (Landis et al 2000; Grashof-Bokdam ja Langevelde 2005; Bianchi et al 2006; Holzschuh jt 2011; Tschardtke jt 2012; Bartual jt 2019, Dainese et al 2019; Ibrecht jt 2020 jne)
- **Toidu-, varje-, elu- ja talvitumispaidad** (Tschardtke ja Krüss 1999; Landis et al 2000; Aviron jt 2005; Bianchi et al 2006; Billeter jt 2008; Fahrig jt 2011; Tschardtke jt 2005, 2012, Holland jt 2016 jne)
- **Kevaditi oli ämblike arvukus suurim poollooduslikel aladel, isegi vaid 50 m² suurused alad erinesid jooksiklaste ja ämblike liigilise koosseisu poolest tootmispõldudest** (Schmidt ja Tschardtke 2005; Drapela jt 2008; Knapp ja Řezáč 2015 jne)
- **Püsivad** rohumaaribad teeservades panustavad oluliselt liigilisse mitmekesisusse (Auffret ja Lindgren 2020)

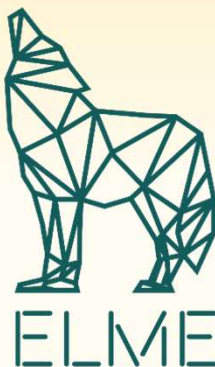

Maastikuelementide tähtsus tolmeldajatele ja röövtoidulistele lüljalgsetele

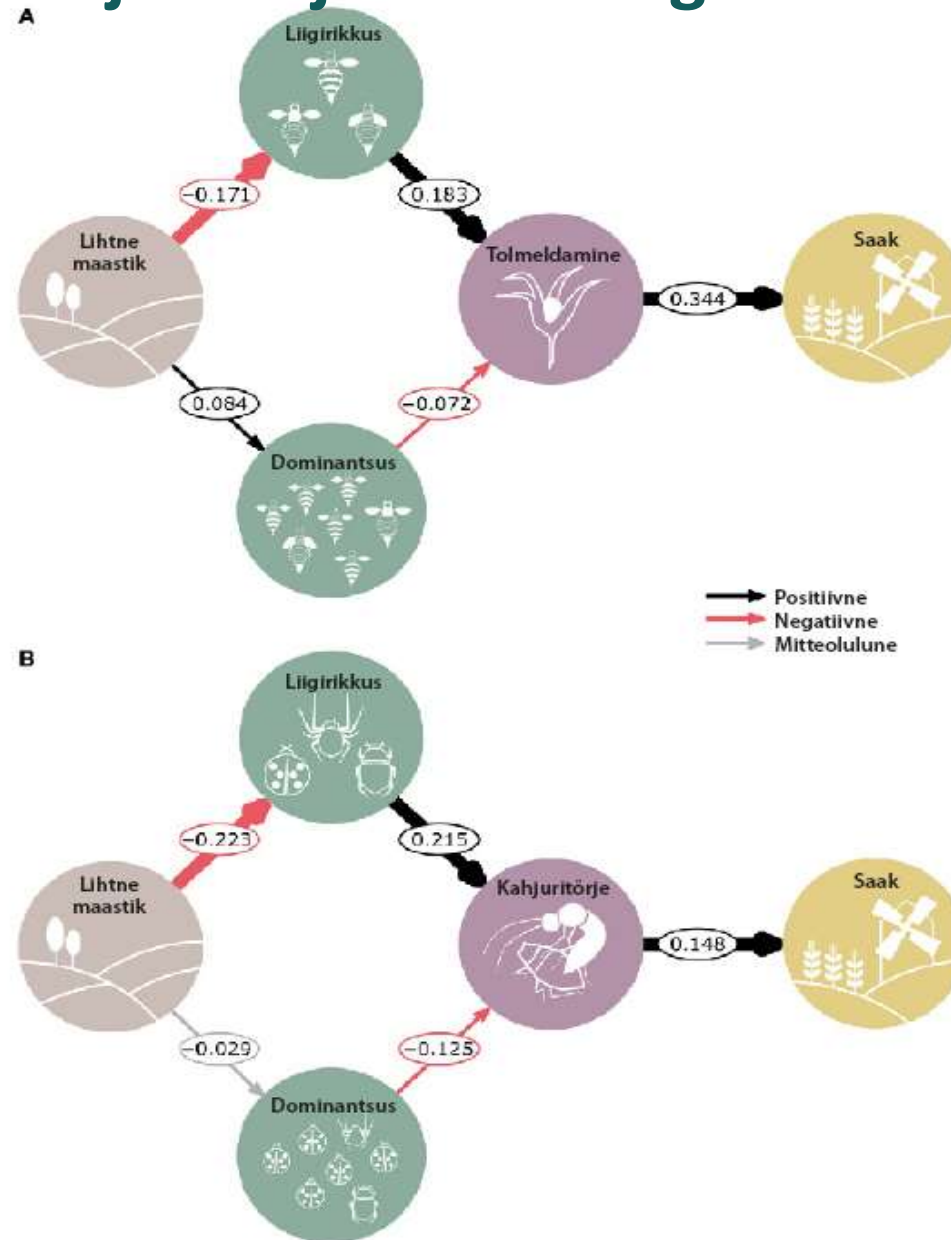
- Loodusliku kahjuritõrje tagamiseks on vajalik minimaalselt **20%** (pool)looduslike alade osakaal maastikus (Tscharrntke jt 2007; Schirmel jt 2018 jne)
- Tolmeldamishüve tagamiseks on vajalik **25%** poollooduslike alade osakaal (Kremen jt 2004; Rollin jt 2019 jne)
- Mosaiiksel maastikel, kus on suur servatihedus suureneb kahjuritõrje ja tolmeldamishüve (Landis et al. 2000; Bianchi et al. 2006; Martin et al. 2019 jne)
- Looduslikele tolmeldajatele on kriitilise tähtsusega pesapaikade olemasolu (häiringuteta pinnase olemasolu)

Martin et al. 2019 Ecology Letters

Heterogeenne ja liigirikas põllumajandusmaastik suurendas tolmeldamise ja kahjuritõrje hüve ning seeläbi saaki (Dainese et al. 2019)

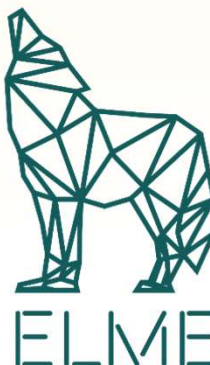
Mitmekesisus on tähtis!

- Maastiku lihtsustumine vähendas liigirikkust
- Suurendas üksikute liikide dominantsust
- Liigirikkus suurendas tolmeldamist ja seeläbi ka saaki
- Liigirikkus suurendas kahjuritõrjet ja seeläbi ka saaki

ScienceAdvances

Copyright © 2019
The Authors, some rights reserved;
exclusive licensee American
Association for the Advancement of
Science. No claim to original U.S.
Government Works. Distributed under
a Creative Commons Attribution
NonCommercial License 4.0 (CC BY-
NC).

Modifitseeritud: Matteo Dainese et al. Sci Adv 2019;5:eaax0121

This project receives funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No. 862731.

ELME projekt
18.04.2023

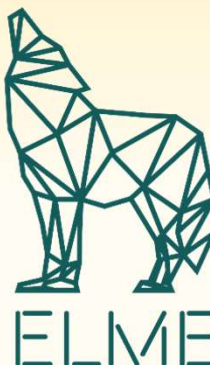

Foto: Riina Kaasik, Inglismaa, 2023

Näide Inglismaalt:

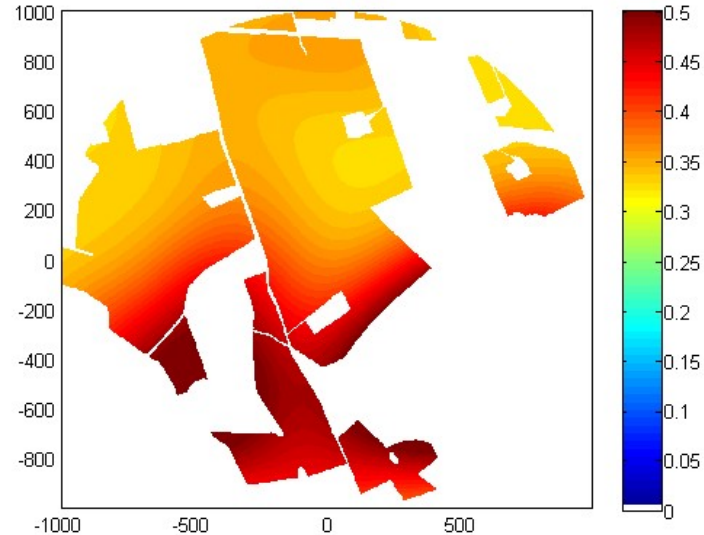
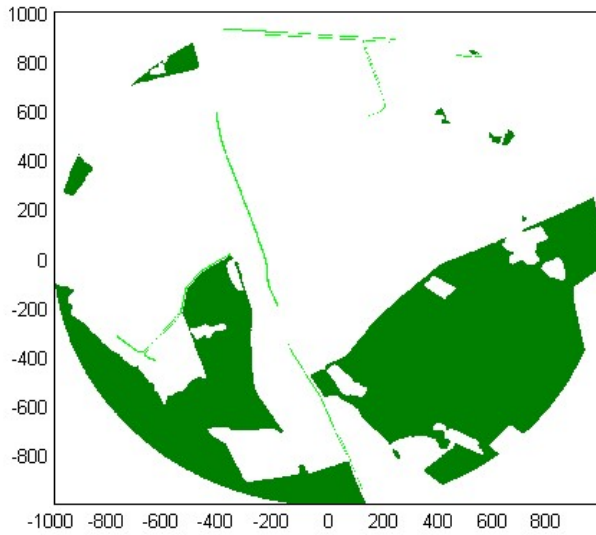
Tootja jagas suure põllu putukapanga ja rohtse riba abil väiksemateks:

- Lehetäide arvukus langes alla tõrjekriteeriumi (ei pidanud enam kasutama insektitsiide)
- Põllulindude arvukus kasvas oluliselt (nurmkanad)

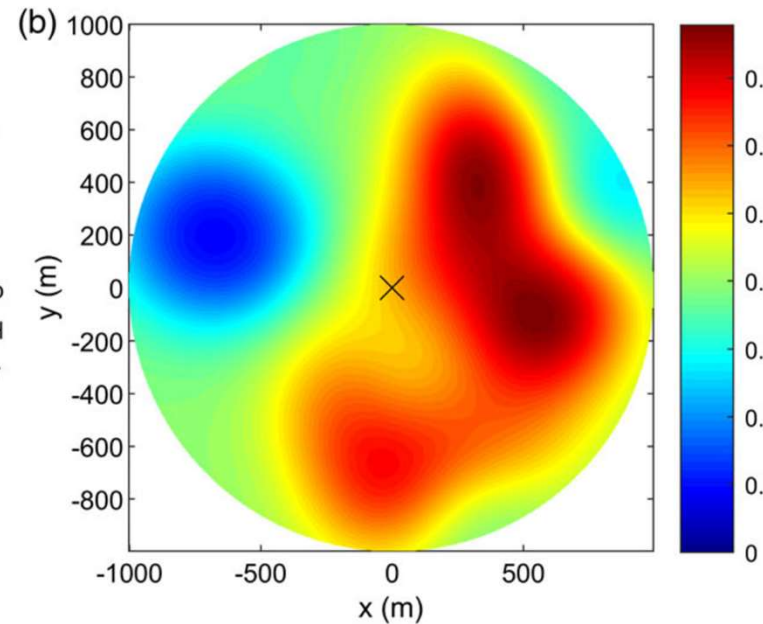
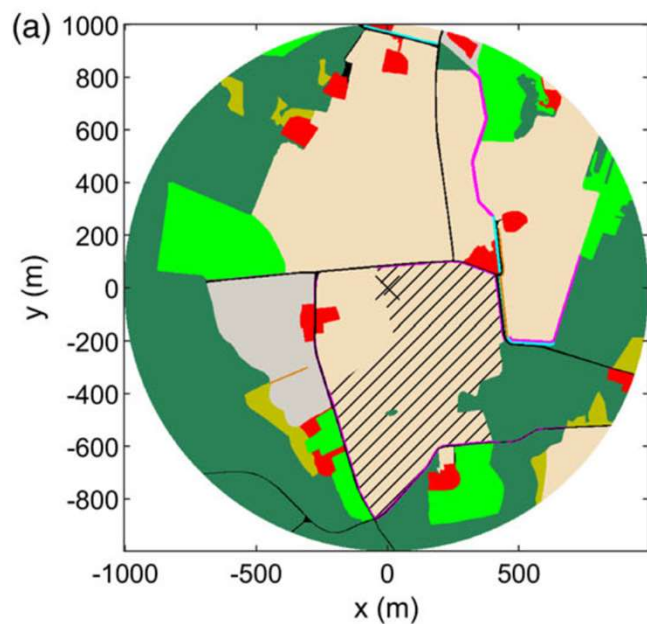

Eesti tulemused

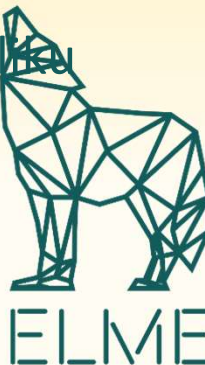
Hiilamardikas

Kõdra-peitkärsakas

- Rohtsed põlluservad suurendasid rapsi kahjurite parasiteerituse taset
- Heat map: mida punasem seda suurem parasiteerituse %
- Keskmise parasiteerituse tase:
- Hiilamardikal 20-60%
- Kõdra-peitkärsakal 52–87%
- Kõrgeim rohtsete põlluservadega piirnevatel põldudel.
- Enamikul katses olnud põldudel ületas parasiteerituse tase 32–36%
- kahjuri populatsioon oli loodusliku kontrolli all ja nendel põldudel insektitsiide kasutama ei peaks

Looduslikku kahjuritõrjet mõjutavad tegurid maastiku- ja lokaalsel põllutasandil

Süsteemne mõju nii põllu- kui ka maastikutasandil:

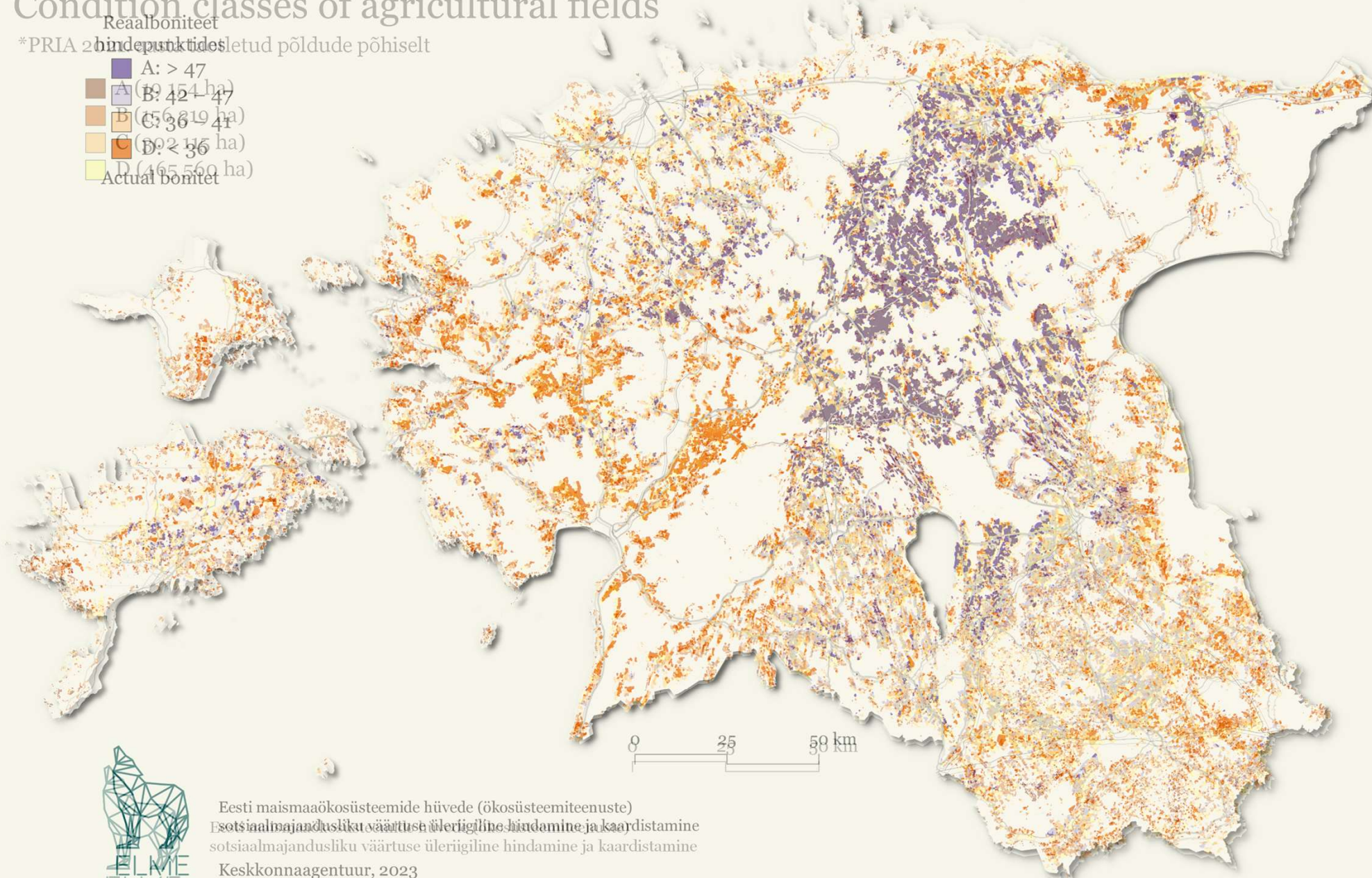
- Sisendite intensiivsus
- Viljelusviis
- Kultuuride haigus/kahjurikindlus
- Külvikord
- Maaharimine

Külvikorras olevate põldude seisundiklassid reaalboniteetide alusel

Condition classes of the crop rotation fields according to actual soil fertility classes (bonitet)

Condition classes of agricultural fields

Reaalboniteet
*PRIA 2021. aasta andmetel

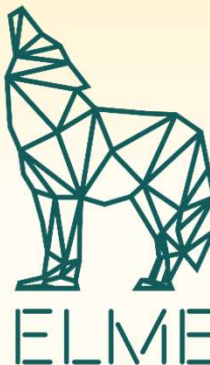
Eesti maismaaökosüsteemide hüvede (ökosüsteemiteenuste) sotsiaalmajandusliku väärtuse üleriigiline hindamine ja kaardistamine
Keskkonnaagentuur, 2023

ELME projekt
18.04.2023

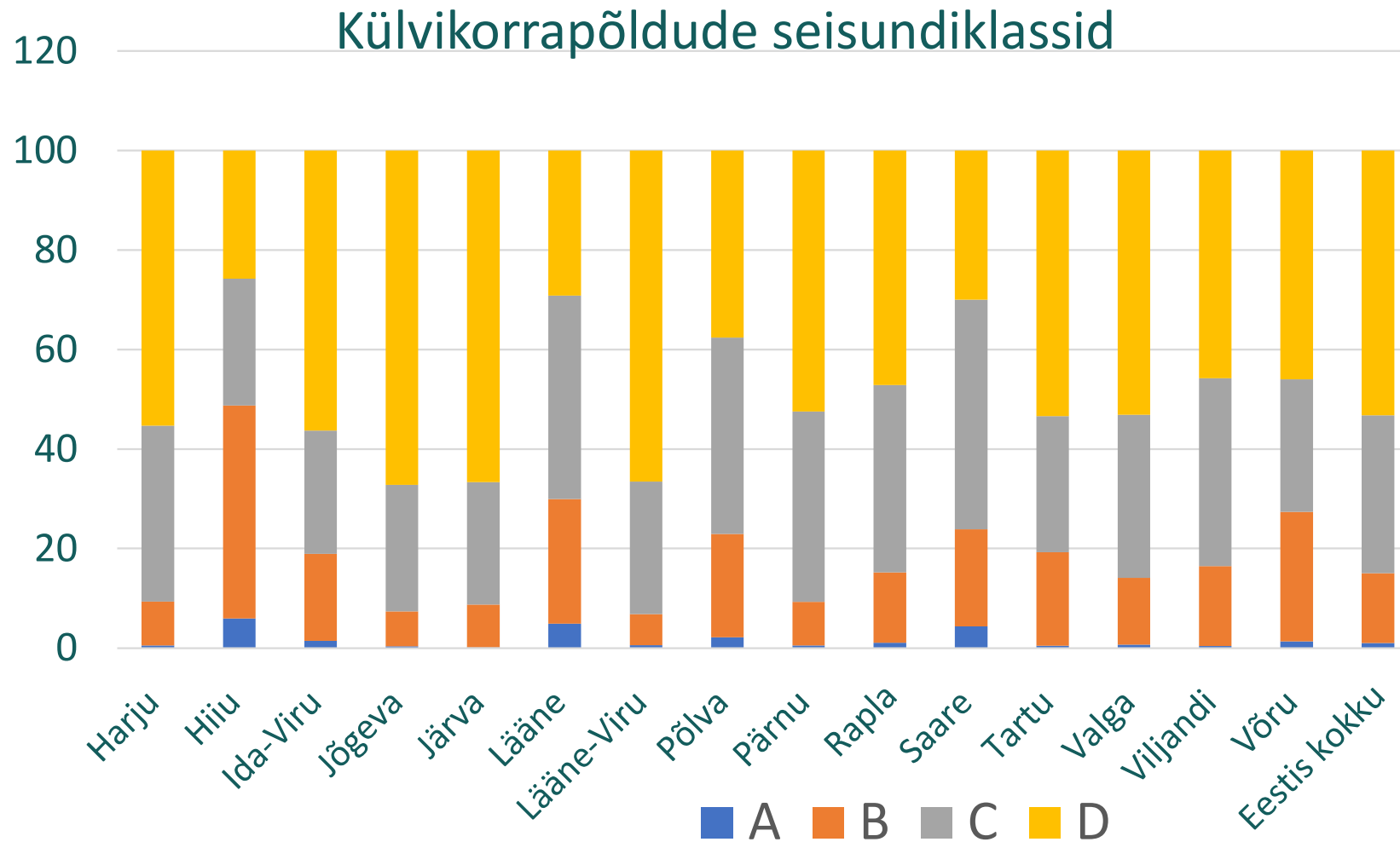
Põllumajandusmaa seisundiklassidesse jagunemine loodushüvede (kahjuritõrje) potentsiaalse pakkumise alusel

A - väga hea
B - hea
C - kasin
D - väga halb

PRIA 2021. aasta kaardiandmete põhjal

Tungiv vajadus on liikuda maastikuelementide osatähtsuse suurendamise suunas

Külvikorras olevad põldude seisundiklasside osatähtsused:

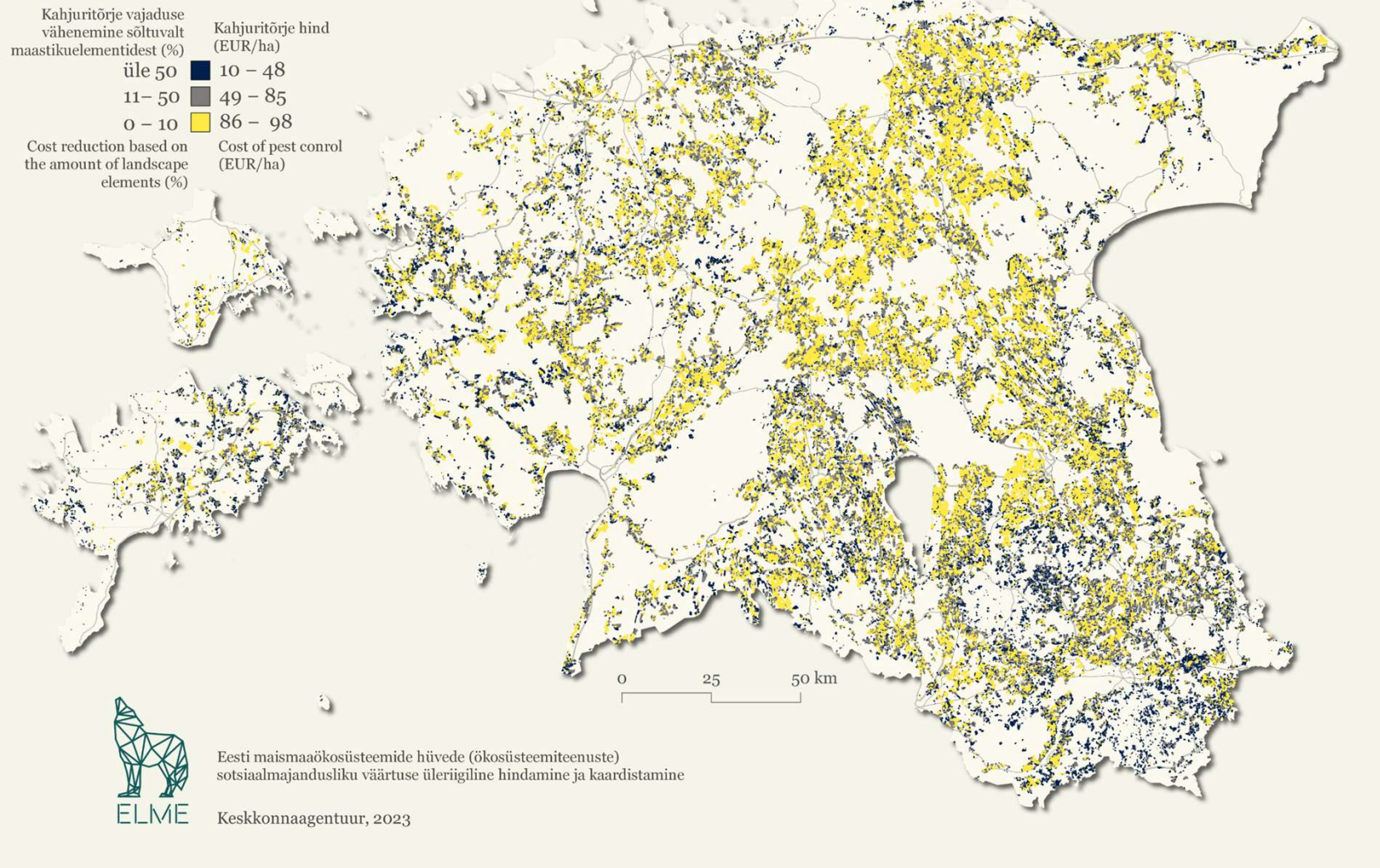
- A – 1%
- B – 14%
- C – 32%
- D – 53%

Enamikul põldudest kulutused taimekaitsele ei vähene

Kahjuritõrje potentsiaalne kulu arvestades loodusliku kahjuritõrje panusega*

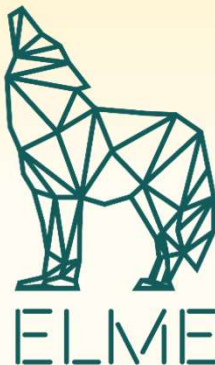
The potential expenses of pest control considering the natural pest control contribution*

*sõltuvalt maastikuelementide osatähtsusest / depending on the amount of landscape elements

Külvikorras olevad põllud:

- 58% - insektitsiidide potentsiaalne kasutus ei vähene
- 71% vajadus väheneb kuni 10%
- 2% vajadus väheneb kuni 90%

'Talust taldrikule' strateegia

Taimkaitsevahendite vähenemise osatähtsus*

The proportion of reduction of pesticides*

*sõltuvalt maastikelementide osatähtsusest

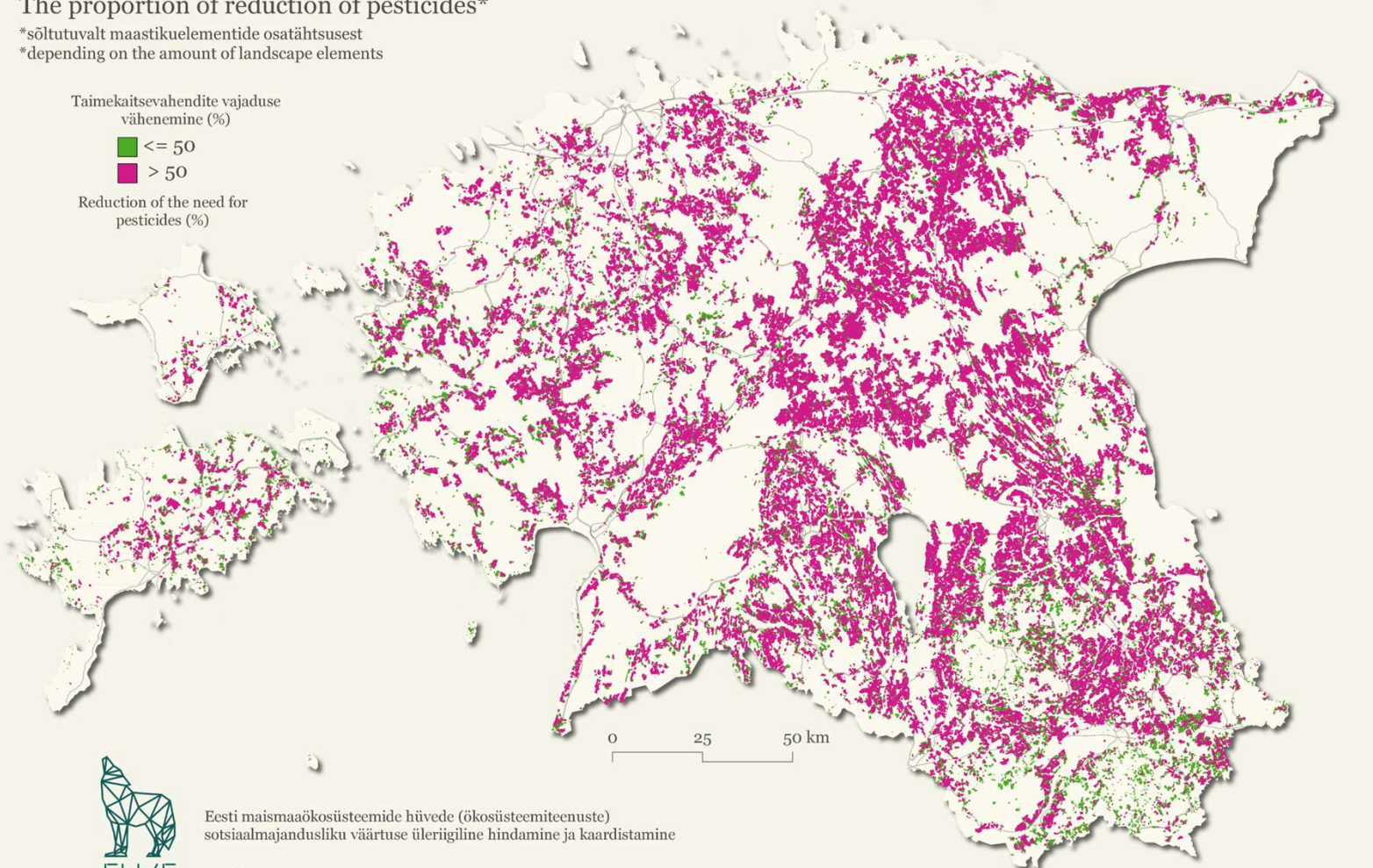
*depending on the amount of landscape elements

Taimkaitsevahendite vajaduse vähenemine (%)

■ ≤ 50

■ > 50

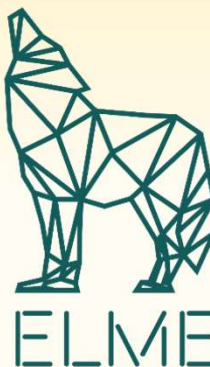
Reduction of the need for pesticides (%)

Eesti maismaaökosüsteemide hüvede (ökosüsteemiteenuste) sotsiaalmajandusliku väärtuse üleriigiline hindamine ja kaardistamine

Keskonnaagentuur, 2023

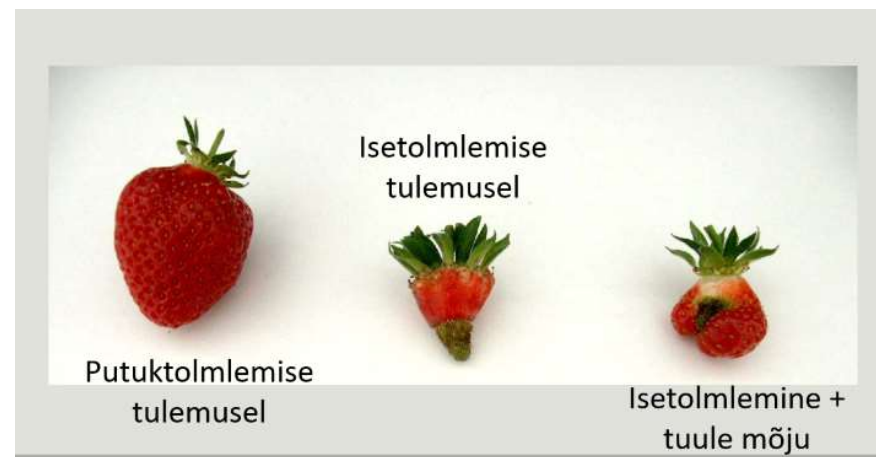
- 12% - looduslik kahjuritõrje tagatud vähemalt 50% ulatuses
- 88% looduslik kahjuritõrje on tagatud vähem kui 50% ulatuses

Tolmeldamishüve

- Kaks kolmandikku maailma taimedest vajab looduslikke tolmeldajaid
- 150 (84%) Euroopas kasvatatavat põllukultuuri vajab putukatest tolmeldajaid
- Kõige olulisemateks tolmeldajateks on looduslikult esinevad putukad: kimalased, erakmesilased ja teised.
- Paljude kultuuride saagikus sõltub looduslike tolmeldajate mitmekesisusest
- Tolmeldajate kadu kahandab globaalse toidutoodangut väärtust 235-577 miljardi dollari võrra aastas

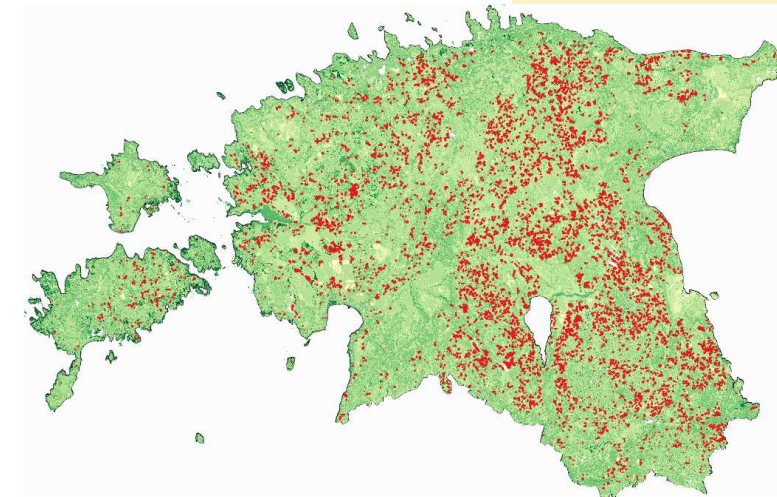
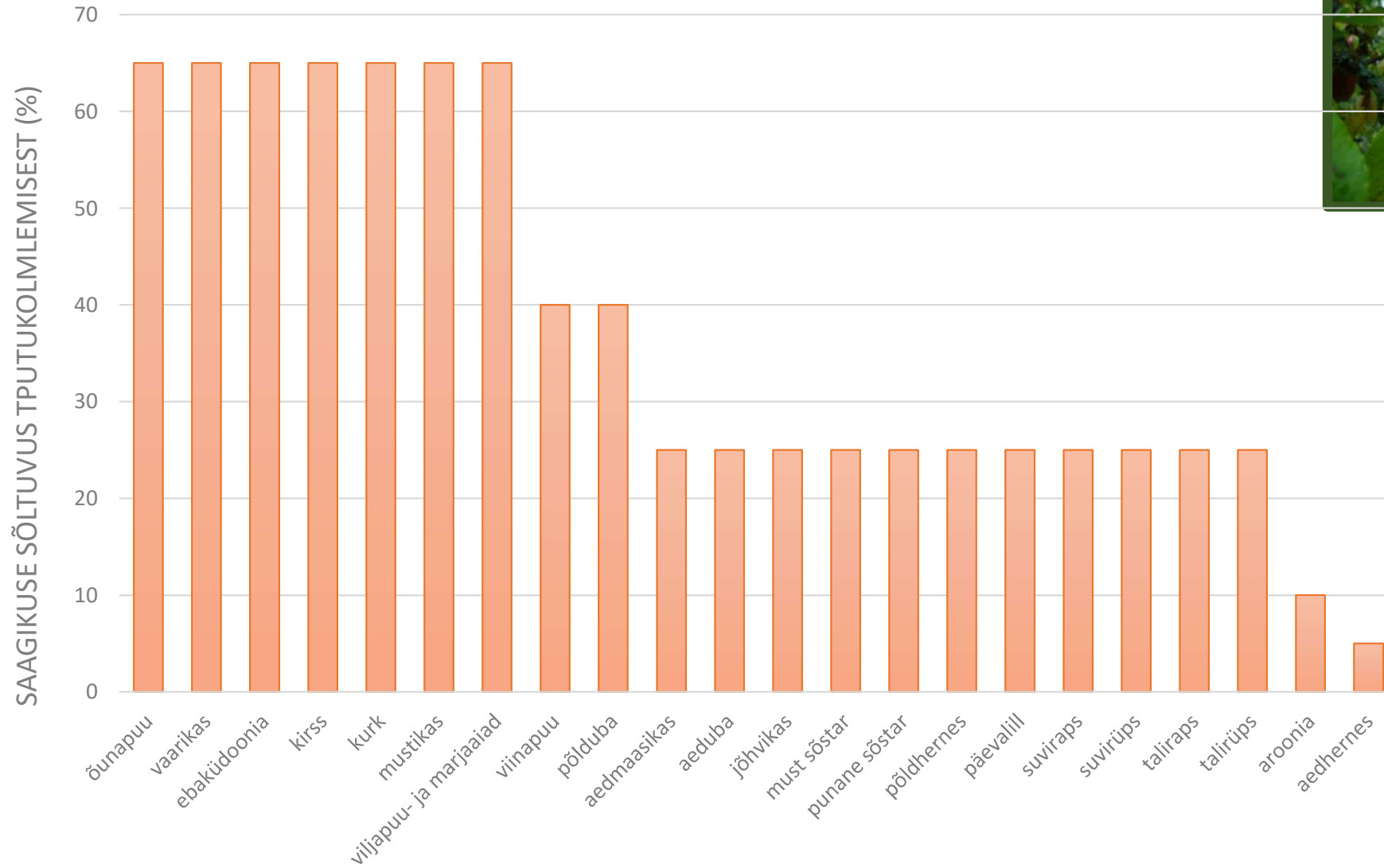

Tolmeldamishüve hindamine

ELME projekt
18.04.2023

Zulian et al. 2013, Chapin 2014 jt

Tolmeldajate toidubaas kevadel ja suvel

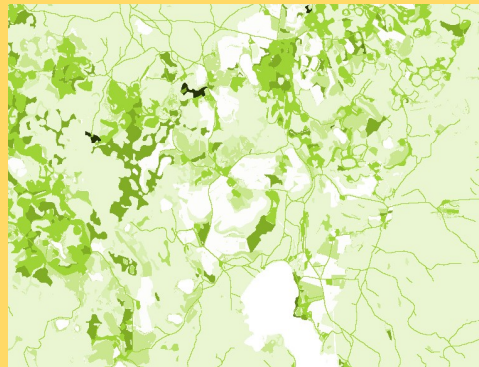

IGA ELUPAIGATÜÜBI SOONTAIMEDE LIIGIFOND SEISUNDIKLASSIDE KAUPA

- *Putuktolmlevate taimeliikide liigirikkus*
- *Õitsemisaja pikkus ja õitsemise perioodi (kevad, suvi)*
- *Nektari ja õietolmu toodang (klassid: vähe/puudub, keskmiselt, palju)*

Standardiseeritud
indeks 0-1 vahel

Elupaiga sobivus maas ja õõnsustes pesitsevatele tolmeldajatele

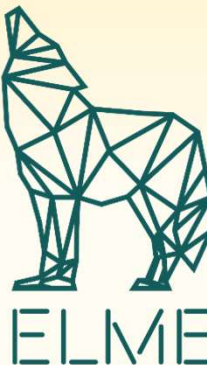
EESTI MESILASTE JA KIMALASTE ELUPAIGAEELISTUSED

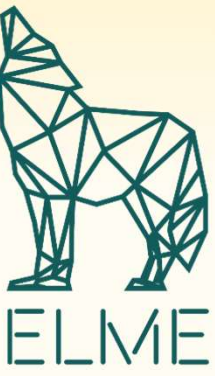
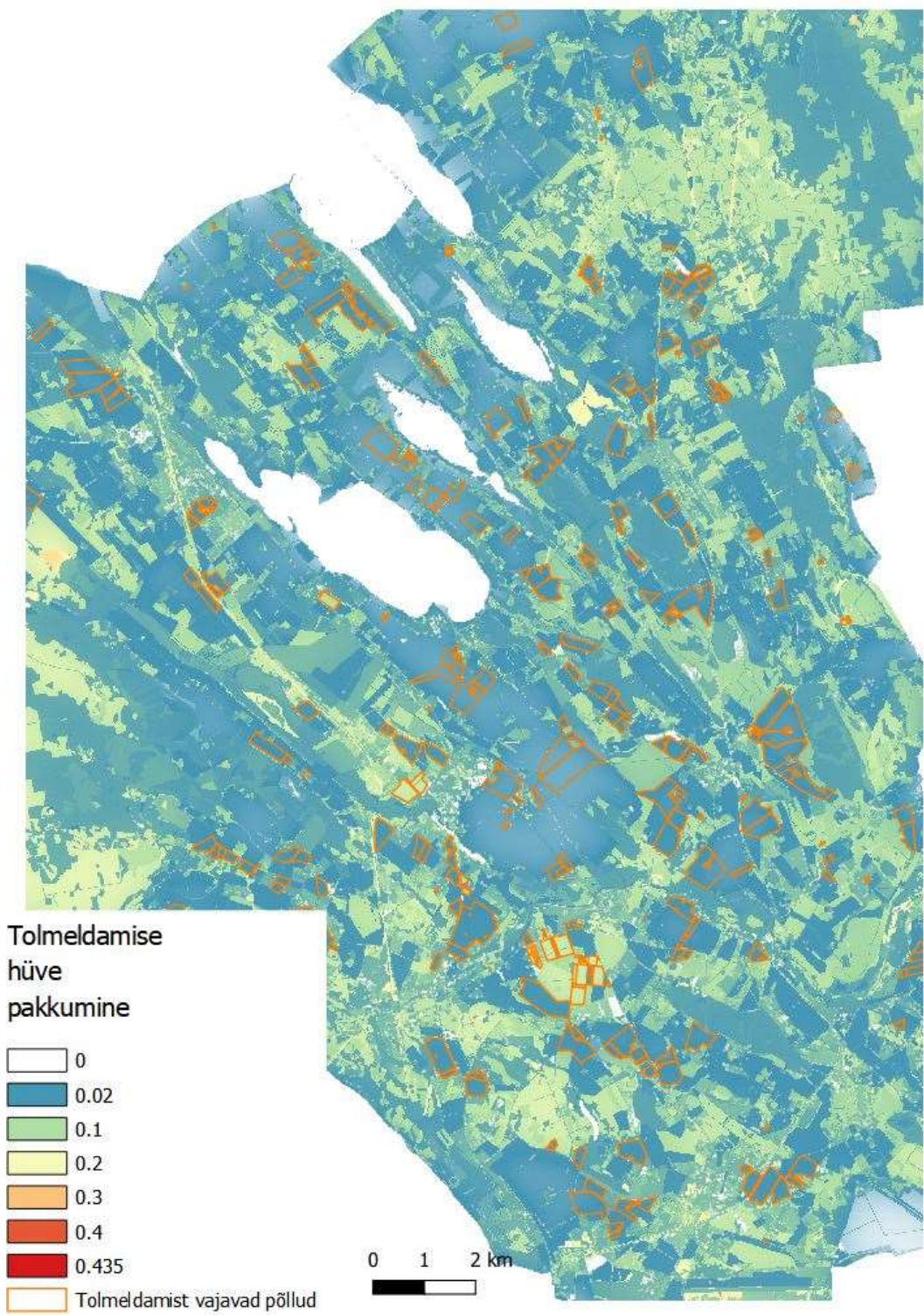
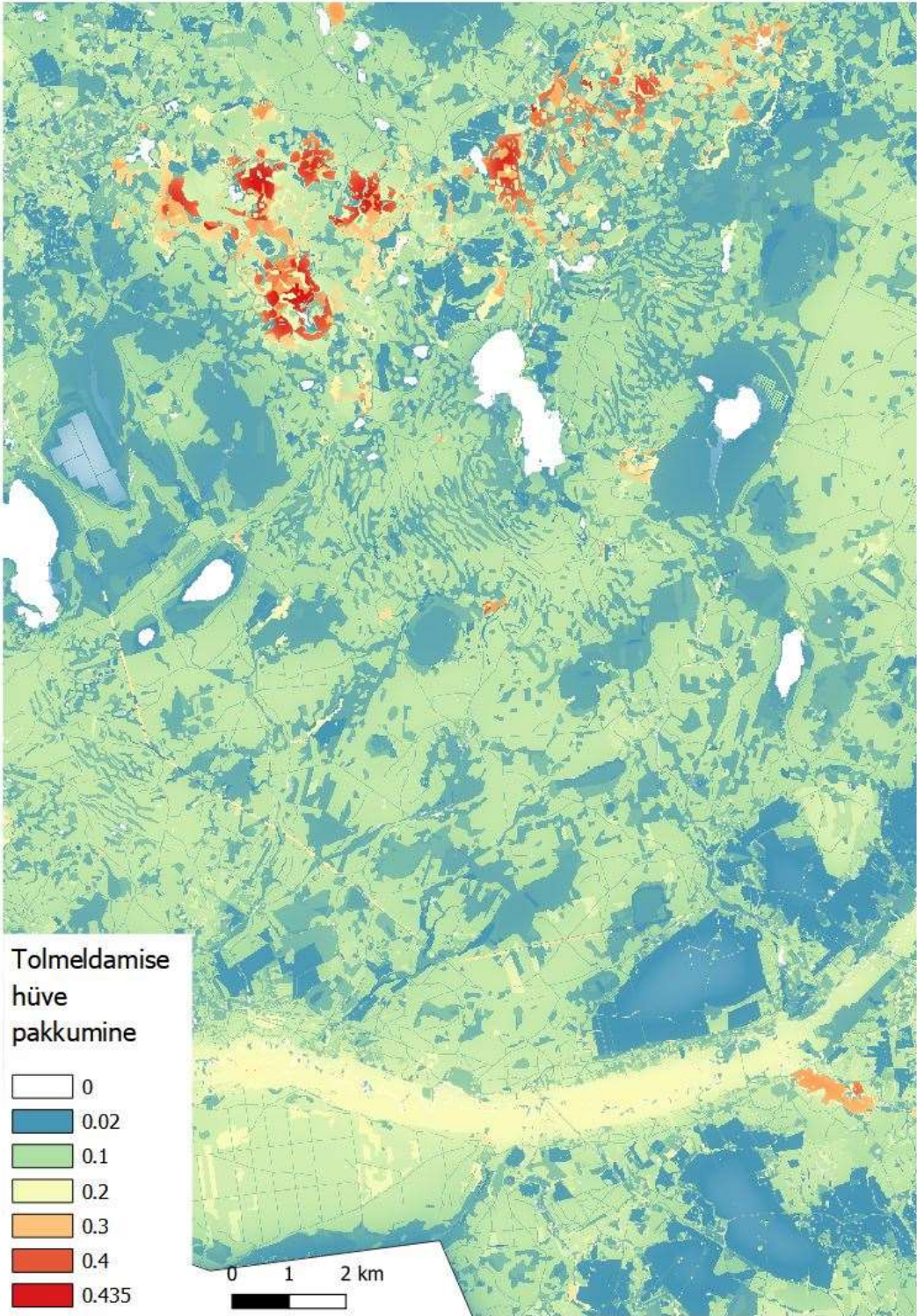
- *Pesitsuspaikade andmed kirjandusest*
- *Pesitsuspaikade andmed Eesti vaatlustest*
- *Eksperthinnang elupaiga pesitsuseks sobivuse kohta*

Eesti ekspertide antud
pesitsuspaiga sobivuse
koondindeks iga elupaigatüübi
kohta (0-1 vahel)

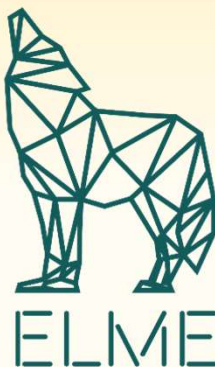
LENNUKAUGUS

Tolmeldamine

- Putuktolmlemist vajavaid kultuure kasvatatakse ca 140 000 ha
- Tolmeldajad tõstavad saagikust
- Tolmeldajate otsene panus nende kultuuride saagikusse oli 2021. aastal ca 120 miljoni euro väärtuses (müügihinna arvestuses)
- Eesti põllud erinevad väga palju tolmeldamisteenuse "kättesaadavuse" poolest
- ELME2 analüüs tolmeldamishüve ruumilisest levikust aitab:
  - oskuslikumalt planeerida põllukultuuride kasvatamist
  - tuvastada vajakajäämised ja taastada tolmeldajate elupaigad põllumajandusmaastikes
  - planeerida maakasutust nii, et tolmeldamishüve pakkuvad paigakesed säilivad

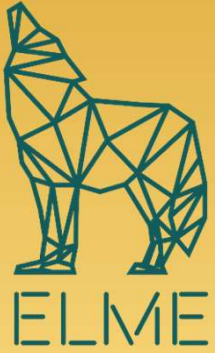
Euroopa Liit
Ühtekuuluvusfond

Eesti
tuleviku heaks

KESKKONNA-
INVESTEERINGUTE
KESKUS

Suur tänu!

**Tambet Kikas, Evelyn Uuema, Helen Poltimäe, Riina Kaasik,
Madli Linder, Merit Otsus, Krista Takkis, Jelle Devalez, Villu Soon**
ELME tööühm

ELME projekti seminar, 18.04.2023

KESKKONNAMINISTEERIUM

KESKKONNAAGENTUUR

TARTU ÜLIKOOL

Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences

www.emu.ee